

Best Practice รูปแบบการดำเนินงานส่งเสริมสุขภาพช่องปาก
ในคลินิกฝากครรภ์คุณภาพ (ANC), คลินิกเด็กสุขภาพดี (WCC)

ร่วมกับการให้บริการคลินิกทันตกรรม ของโรงพยาบาลชัยบาดาล อำเภอชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี

1. สถานการณ์สุขภาพช่องปากของจังหวัดลพบุรี และโรงพยาบาลชัยบาดาล

จังหวัดลพบุรี

ข้อมูล 10 ปี ย้อนหลัง ในปีงบประมาณ 2557 – 2567 ร้อยละของเด็กอายุ 3 ปี ปราศจากฟันผุมีแนวโน้มสูงขึ้น (ปี 2557 ร้อยละ 38.5 ปี 2566 ร้อยละ 61.6 และปี 2567 ร้อยละ 66.3) กิจกรรมส่งเสริมสุขภาพช่องปากในกลุ่มเด็กปฐมวัย มีการกระตุ้นให้เกิดการดำเนินงานครบทุกกิจกรรม ทั้งตรวจสุขภาพช่องปาก เคลือบทาฟลูออไรด์ ผู้ปกครองได้รับการฝึกทักษะการแปรงฟันแบบลงมือปฏิบัติ และจากปี 2565 – 2567 มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นในทุกกิจกรรม และในส่วนของกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพช่องปากของหญิงตั้งครรภ์ มีการดำเนินการตรวจสุขภาพช่องปากและขัดทำความสะอาดฟัน และฝึกทักษะการแปรงฟันแบบลงมือปฏิบัติและรับบริการทันตกรรม จากปี 2565 – 2567 มีแนวโน้มสูงขึ้นเช่นเดียวกัน

โรงพยาบาลชัยบาดาล

ข้อมูลจากระบบรายงานกระทรวงสาธารณสุข พบว่า มีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้นทุกปี ทั้งกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพช่องปากในกลุ่มเด็กปฐมวัยและหญิงตั้งครรภ์ แต่ในกลุ่มหญิงตั้งครรภ์ กิจกรรมการฝึกทักษะการแปรงฟันแบบลงมือปฏิบัติยังคงดำเนินการได้น้อยกว่าบริการด้านอื่นๆ แต่อยู่ระหว่างการพัฒนาการดำเนินงาน

2. นโยบายมุ่งเน้นงานอนามัยแม่และเด็กและพัฒนาการของจังหวัดลพบุรี

การฝากครรภ์คุณภาพ : ติดตามพัฒนาการการเจริญเติบโตของทารกอย่างถูกต้องเหมาะสมโดย อสม. บัณฑิตพัฒนาการเด็ก : ติดตามพัฒนาการการเจริญเติบโตของเด็กปฐมวัยตามเกณฑ์เด็กปฐมวัยสูงดีสมส่วน

กลุ่มแม่

- สร้างความรอบรู้ด้านสุขภาพอย่างเหมาะสม
- พัฒนาชุมชนรอบรู้ด้านสุขภาพนาร่อง
- สนับสนุนเครือข่ายเสริมสร้างความรอบด้านสุขภาพแก่อสม.
- พัฒนาศักยภาพบุคลากรและเครือข่ายที่เกี่ยวข้องด้านสุขภาพ

กลุ่มเด็ก

- พัฒนาระบบเฝ้าระวัง คัดกรอง ที่มีคุณภาพ
- พัฒนาระบบการดูแลรักษาส่งต่อที่เข้าถึงง่าย เชื่อมโยงหน่วยบริการทุกระดับ
- พัฒนาระบบบริการให้มีคุณภาพตามเกณฑ์มาตรฐาน

การวางแผนการขับเคลื่อนบูรณาการงานส่งเสริมสุขภาพช่องปากในคลินิกฝากครรภ์คุณภาพ (ANC) คลินิกเด็กสุขภาพดี (WCC)

1. สนับสนุนและพัฒนากิจการดำเนินงานแนวทางแจ้งแก่กลุ่มเป้าหมายให้สามารถรับรู้ความเสี่ยงต่อพฤติกรรมสุขภาพ
2. พัฒนาเพิ่มช่องทางการสื่อสารการรับรู้ด้านสุขภาพ พฤติกรรมการดูแลสุขภาพและสนับสนุนข้อมูลเพื่อการสื่อสารแก่กลุ่มเป้าหมาย
3. สนับสนุนให้ทันตบุคลากรในพื้นที่ร่วมเป็นทีมปฏิบัติงานให้บริการในคลินิกฝากครรภ์คุณภาพ (ANC) คลินิกเด็กสุขภาพดี (WCC)

การพัฒนาการดำเนินงานส่งเสริมสุขภาพช่องปากในกลุ่มแม่และเด็ก

1. จัดประชุมหัวหน้ากลุ่มงานทันตกรรมโรงพยาบาลทุกแห่งและทันตบุคลากรผู้รับผิดชอบงาน เพื่อติดตามประเมินผลและหาแนวทางการแก้ไขปัญหาที่พบในการดำเนินงานร่วมกัน
2. วิเคราะห์ ประเมินผลการดำเนินงานทันตสาธารณสุข กลุ่มหญิงตั้งครรภ์และเด็ก 0-2 ปี จาก HDC กระทรวงสาธารณสุข คำนวณข้อมูลในพื้นที่ทุกเดือนเพื่อตรวจสอบความถูกต้องของการลงบันทึกข้อมูล
3. สร้างกลุ่มสื่อสารออนไลน์เพื่อการติดต่อสื่อสาร ติดตามผลการดำเนินงานฯ สอบถามแนวทางการแก้ไขปัญหา Line หรือ Facebook Messenger

3. จุดเริ่มต้นการทำงานบูรณาการในโรงพยาบาลชัยบาดาล

งานทันตกรรม

ในปีงบประมาณ 2546 - 2548 กองทันตสาธารณสุข กรมอนามัย ได้จัดทำโครงการแม่ลูกฟันดี 102 ปี สมเด็จพระเจ้า โดยมุ่งเน้นรูปแบบการทำงานผสมผสานกับบริการสุขภาพแบบองค์รวม ซึ่งมีการให้บริการทั้งในสถานพยาบาลและในชุมชน ต่อมาในปีงบประมาณ 2554 สำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ ร่วมกับสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ และสำนักทันตสาธารณสุข กรมอนามัย มีนโยบายดำเนินโครงการรณรงค์สร้างกระแสเพื่อสร้างเสริมสุขภาพช่องปากกลุ่มเด็ก ในโครงการ ลูกรักฟันดี เริ่มที่ชี้้แรก ซึ่งทุกโครงการได้ดำเนินงานส่งเสริมสุขภาพช่องปากในกลุ่มเด็กปฐมวัยจนเป็นงานประจำอย่างต่อเนื่อง

งานฝากครรภ์

เมื่อหญิงตั้งครรภ์มาฝากครรภ์ที่โรงพยาบาล จะส่งต่อไปยังกลุ่มงานทันตกรรมทันทีโดยที่ไม่ได้ตรวจสอบอายุครรภ์ของหญิงตั้งครรภ์ก่อนส่ง และกลุ่มงานทันตกรรมจะลงบันทึกข้อมูลสุขภาพช่องปากของหญิงตั้งครรภ์ ซึ่งเดิมสมุดบันทึกสุขภาพแม่และเด็กจะอยู่ที่กลุ่มงานทันตกรรม และหญิงตั้งครรภ์บางรายไม่ได้รับการติดตามเข้ารับบริการตามนัด เนื่องจากงานฝากครรภ์ไม่ได้ตรวจสอบนัดหมายของงานทันตกรรม จึงมีการประชุมร่วมกันกับงานทันตกรรมในการวางแผนการดำเนินงานเพื่อให้ผู้รับบริการมา 1 ครั้ง ได้รับการหลายๆบริการใน 1 รอบของ

การมารับบริการ จึงหาข้อตกลงในช่วงไตรมาสที่ 2 ของการตั้งครรภ์ ซึ่งจะมีบริการตรวจดาวน์ซินโดรม ฉีดวัคซีน และรับบริการทันตกรรมในรอบการนัดหมายเดียวกัน และจัดระบบการรับบริการโดยให้หญิงตั้งครรภ์ไปรับบริการ ก่อนเป็นลำดับแรก และมีการเชื่อมโยงบริการไปยังห้องเวชระเบียนเพื่อทำใบแจ้งหญิงตั้งครรภ์ให้ไปรับบริการทันตกรรมเพื่อสะดวกต่อหญิงตั้งครรภ์ในการรับบริการอย่างเป็นขั้นตอน

กิจกรรมโรงเรียนพ่อแม่ จัดตามอายุครรภ์ เป็นไตรมาสเพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการและความจำเป็นของหญิงตั้งครรภ์ ณ ขณะนั้น ซึ่งเรื่องสุขภาพช่องปากจะสอนโดยพยาบาลวิชาชีพที่รับผิดชอบงานฝากครรภ์ แต่ในส่วนการสอนการแปรงฟันจะเป็นทันตบุคลากรรับผิดชอบ

งานคลินิกเด็กสุขภาพดี

เมื่อเด็กเข้ามาใช้บริการในคลินิกเด็กสุขภาพดีของโรงพยาบาลชัยบาดาล จะมีการชั่งน้ำหนัก วัดความยาว วัดส่วนสูง จุดกราฟพัฒนาการ โดยพยาบาลและนักวิชาการ และหลังจากนั้นจะมีการซักประวัติด้านสุขภาพ ด้านโภชนาการ ส่งนัดวัคซีนครั้งต่อไป ส่งพบทันตบุคลากร ซึ่งในคลินิกเด็กสุขภาพดีนั้น จะมีทันตบุคลากรไปประจำในวันที่มีบริการคลินิก จะมีการสอนเรื่องสุขภาพช่องปาก ตรวจสุขภาพช่องปากโดยทันตบุคลากร มีการสอนโรงเรียนพ่อแม่ เรื่องกิน กอด เล่น เล่า นอน ฝ้าดูฟัน ซึ่งเด็กจะได้รับครบทุกบริการเมื่อมารับบริการ และจะส่งประเมินพัฒนาการ ซึ่งการประเมินพัฒนาการจะไม่ได้ประเมินตามช่วงวัย แต่จะประเมินทุกคนที่มารับบริการ หากพบมีความผิดปกติ จะส่งต่อเพื่อพบแพทย์เฉพาะทาง และหลังจากนั้นจะเป็นการฉีดวัคซีนในลำดับสุดท้าย

4. จุดเด่นการดำเนินงาน

1. มีการทำงานบูรณาการร่วมกันทุกแผนกในโรงพยาบาลชัยบาดาล ดังนี้

1.1 คลินิกฝากครรภ์คุณภาพ (ANC)

- ประสานงาน พยาบาล หรือเจ้าหน้าที่คลินิกฝากครรภ์ : ส่งต่อหญิงตั้งครรภ์ให้มารับบริการตรวจสุขภาพช่องปากและขัดทำความสะอาดฟันเพื่อให้หญิงตั้งครรภ์ได้รับบริการฝากครรภ์คุณภาพที่ครบถ้วน
- ประสานงาน พยาบาลและเจ้าหน้าที่สาธารณสุขในทีมเยี่ยมบ้าน โดยมีการเยี่ยมบ้านหลังคลอด เพื่อประเมินสุขภาพกาย จิต และสุขภาพช่องปากหญิงหลังคลอดและทารก ให้คำแนะนำการปฏิบัติตัว การดูแลสุขภาพช่องปาก พร้อมทั้งนัดแม่และลูกมาตรวจฟันหลังคลอด 6 เดือน

1.2 คลินิกเด็กสุขภาพดี (WCC)

ประสานงานพยาบาล นักวิชาการ หรือเจ้าหน้าที่คลินิกเด็กสุขภาพดีร่วมปฏิบัติงาน

1. ตรวจสุขภาพช่องปาก

- เพื่อเฝ้าระวังและแก้ไขปัญหาฟันผุในเด็ก
- เพื่อประเมินความเสี่ยงต่อฟันผุ

2. ฝึกทักษะแปรงฟันแบบลงมือปฏิบัติในเด็กแก่ผู้ปกครอง

3. ทา/เคลือบฟลูออไรด์เฉพาะที่ในเด็ก

1.3 ห้องเวชระเบียน

โดยจะให้ห้องเวชระเบียน จัดคิวพิเศษสำหรับหญิงตั้งครรภ์ จะต้องผ่านการตรวจสุขภาพช่องปากก่อน จึงจะสามารถไปรับบริการฝากครรภ์ได้

2. มีการจัดระบบการให้บริการโดยยึดประโยชน์ของผู้รับบริการเป็นสำคัญ มองเป้าหมายปลายทางคือ คุณภาพการเจริญเติบโตของเด็กตั้งแต่ตั้งครรภ์จนกระทั่งเติบโต คือมีสุขภาพองค์รวมที่ดี เติบโตอย่างมีคุณภาพและเต็มศักยภาพ
3. พยาบาลและนักวิชาการ มีบทบาทในการช่วยขับเคลื่อนงานด้านการส่งเสริมสุขภาพช่องปาก ซึ่งไม่ได้ดำเนินการแค่การส่งต่อ แต่มีส่วนร่วมในการสอน และกระตุ้นผู้รับบริการให้รับบริการด้านสุขภาพช่องปากด้วย